

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön kansallisen strategian ja toimintaohjelman toteutusta ja seuranta edistävä työryhmä 2017–2021
(YM039:00/2016)

KOKOUSPÖYTÄKIRJA
7.4.2021

TYÖRYHMÄN KOKOUS 2/2021 (kokous #25)

Aika: Keskiviikko 10.3.2021, klo 13.00–15.00
Paikka: Teams-kokous
Läsnä: Tarja Haaranen, ympäristöministeriö PJ
 Mikko Kuusinen, ympäristöministeriö VPJ
 Marina von Weissenberg, ympäristöministeriö
 Kristiina Niikkonen, ympäristöministeriö
 Penina Blankett, ympäristöministeriö
 Henna Birkman, ympäristöministeriö
 Olli Ojala, ympäristöministeriö
 Sami Heikkilä, puolustusministeriö
 Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö, budjettiosasto
 Johanna Niemivuo-Lahti, maa- ja metsätalousministeriö
 Marjukka Mähönen, maa- ja metsätalousministeriö
 Tuuli Ojala, liikenne- ja viestintäministeriö
 Antti Otsamo, Metsähallitus, Metsätalous Oy
 Jussi Päivinen, Metsähallitus, Luontopalvelut
 Tiina Vuoristo, Metsäteollisuus ry
 Anna-Rosa Asikainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
 Hanna Pohjonen, Opetushallitus
 Miira Riipinen, Kuntaliitto
 Kaisa Pajanen, Helsingin kaupunki
 Jaana Lehtimäki, Suomen Akatemia
 Aino Juslén, Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS
 Tiina M. Nieminen, LUKE, Helsinki
 Petri Ahlroth, SYKE, Biodiversiteettikeskus
 Päivi Sirkkiä, SYKE, Biodiversiteettikeskus
 Jouko Saastamoinen, Kainuun ELY-keskus, Kajaani
 Marko Svensberg, Suomen riistakeskus
 Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto
 Ari-Pekka Auvinen, SYKE, Biodiversiteettikeskus, asiantuntijasihteeri ja tämän kokouksen pöytäkirjasihteeri
 Johanna Korpi, ympäristöministeriö, vierailija

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Tarja Haaranen avasi kokouksen ja toivotti työryhmän jäsenet ja asiantuntijat tervetulleiksi.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja (kokous #24, 10.2.2021) hyväksyttiin muutoksitta.

3. Asialistan hyväksyminen kokouksen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

4. Ajankohtaiset asiat

Puheenjohtaja Tarja Haaranen:

- Kestävän kasvun ohjelma on tulossa julkiseksi. Rahamäärä tulee olemaan ennakoitua pienempi.

- Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston valmistelu jatkuu, keskeisenä teemana siinä on turpeen energiakäytöstä luopuminen.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki ja ilmastolaki ovat lähdössä kevään aikana lausunnoille.
- Helmi-ohjelman tavoitteiden asettaminen on vauhdissa.
- Merenhoitosuunnitelma valtioneuvostossa loppuvuodesta, myös kansallisen lohi- ja meri-taimenstrategian päivitys on käynnissä.

5. BD-strategia ja toimintaohjelma 2022–2026: Asetettavien alatyöryhmien työskentelyn ohjeistaminen – keskustelu toimintaohjelman rakenteesta – erityisasiantuntija Olli Ojala, YM

Olli Ojala kertoi, että luonnos alatyöryhmien asettamiskirjeestä on tullut nimeämispyyntökirjeen mukana, lähetetty 25.2. Alatyöryhmiä tulee olemaan neljä:

- 1) Lajien ja luontotyyppien monimuotoisuus,
- 2) Ekologisen siirtymän kulttuuri, asenteet ja tietopohja,
- 3) Luonnon huomioiva talous ja
- 4) Instituutiot ja ohjaus.

Auvisen ym. (2020, biodiversiteettiohjelman arviointi) esittämät toimenpide-ehdotukset jakautuvat melko tasaisesti näiden neljän ryhmän kesken. Lisäksi kolme aikaisempaa alatyöryhmää jatkaa työtään: Saamelaisasiat, kansainväliset asiat ja viestintä.

Uuden strategian ja toimintaohjelman laatimisen peruseriaatteita ovat juurisyihin puuttuminen, aikaisemman päälle rakentaminen sekä toimenpiteiden toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta. Työn varrella on kolme tarkistuspistettä, jonka lisäksi uudesta strategiasta ja toimintaohjelmasta laaditaan SOVA.

Aalto-yliopiston järjestämä murrosareena on käynnissä. Sen tulokset tarjotaan sekä temaattisille alatyöryhmille että koko bd-työryhmälle.

Avattiin keskustelu lähtökohdista:

- Johanna Niemivuo-Lahti: Hyvä, että on otettu huomioon aiemmin esille nostettuja asioista kuten voimavarat. Miten EU:n bd-strategia otetaan huomioon? > Olli Ojala: Selvää, että sekä EU:n että CBD:n tavoitteet otetaan huomioon. CBD-neuvottelut ovat tällä hetkellä kesken, mutta niiden tuloksia voidaan kuitenkin ennakoida. EU:n bd-strategia on jo julkaistu, joskin kansallista selvitystyötä on käynnissä sen toimeenpanosta.

- Tapani Veistola kysyi samaa kuin Johanna Niemivuo-Lahti.

- Armi Liinamaa: Tekevätkö alatyöryhmät aluksi työtään itsenäisesti > Olli Ojala: kyllä, mutta raportointia isolle työryhmälle, alatyöryhmiä voidaan ohjeistaa.

- Penina Blankett: IP Life -meribiodiversiteettihanke, jolla olisi yhtymäkohtia uuteen strategiaa, on tulossa, jos hanke saa rahoituksen.

- Miira Riipinen: Valmistelevatko alatyöryhmät toimintaohjelman toimenpiteitä ja mikä on bd-työryhmän rooli? > Olli Ojala: Kyllä, alatyöryhmät muotoilevat toimenpiteitä, seurantarayhmä pitää huolta kokonaisuudesta ja laatii strategian.

- Miira Riipinen: menevätkö asiat väärässä järjestyksessä, kun toimenpiteitä laaditaan ennen strategian hyväksymistä? > Tarja Haaranen: useampi prosessi on käynnissä rinnakkain.

- Jussi Päivinen palasi Miira Riipisen kysymykseen, eikö ensin pitäisi olla strategia? > Olli Ojala: kv-aikataulu on ajanut meidät tähän, viivästystä tulisi muuten paljon. Toisaalta tiedämme, mitä neuvotte- luissa on pöydällä. Lisäksi tiedämme kansalliset tarpeet.

- Anna-Rosa Asikainen: Nykyinen strategia on valtioneuvoston periaatepäätös. Mitä alistetaan valtioneuvostolle? > Olli Ojala ja Tarja Haaranen: Lopullinen hyväksymisen tai vahvistamisen muoto on vielä auki. Ei selvää tuleeko periaatepäätös vai selonteko; vähintään strategia vahvistetaan valtioneuvostossa, ei vielä selvää, miten toimintaohjelma vahvistetaan.

6. Luonnonsuojelulain uudistus – lainsäädäntöneuvos Johanna Korpi YM

Johanna Korpi kertoi luonnonsuojelulain uudistushankkeesta, joka on ollut käynnissä noin vuoden, loppuu syyskuussa 2021. Lähtökohtana on hallitusohjelmakirjaus monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä. Kaiken kaikkiaan lähes 90 asiantuntijaa on mukana. Valmistelun tietopohja on poikkeuksellisen laaja. Nykyinen laki on vuodelta 1997. Tietoa lain toimivuudesta ja vaikuttavuudesta on saatu paljon. Toimivuusarvioinnit vuosilta 2010 ja 2020 ovat keskeisiä lähtökohtia.

Laajat sidosryhmäkuulemiset. Ohjausryhmän alla kolme projektiryhmää. Ehdotus hallituksen esitykseksi syysistuntokaudella 2021.

Viisi eri teema, jotka perustuvat nykyisen lain perusteisiin, jotka on todettu toimiviksi. Terävin kärki lajien ja luontotyyppien suojelun vahvistaminen. Nykyisessä laissa luontotyyppejä koskevat keinot ovat rajallisia. Luontotyyppejä koskeva tieto on kasvanut paljon 1997 jälkeen. Myös ilmastonmuutos on noussut esille uutena asiana; teema ei ollut lyönyt yhteiskunnassa läpi vielä vuonna 1997. Tarve huomioida ilmastonmuutoksen hillintä myös luonnonsuojelulaissa.

- Uutena asiana myös luontotiedon hallinta, jota ei ole aiemmin säädelty.
- Vapaaehtoisuuden ja velvoittavuuden suhde: molempia täytyy vahvistaa.
- Lakiin tulossa neljä uutta lukua: luonnonsuojelun hallinto, eliölajien kauppa ja vaihdanta, ekologisen kompensaation toteuttaminen ja luonnonsuojelun tiedonhallinta.
- Luonnonsuojelusuunnittelu-lukuun on tulossa maininta kansallisesta biodiversiteettistrategiasta ja -toimintaohjelmasta (jota sitäkin ei ollut 1997, vaan silloin oli eri luonnonsuojeluohjelmia). Strategialle ja toimintaohjelmalle tulee siis oikeusperusta, kuten myös METSOLle ja Helmille (vapaaehtoisen suojelun toimenpideohjelmille). Ehdotuksen mukaan valtioneuvosto hyväksyy bd-strategian, ei toimintaohjelmaa.
- Luonnonsuojelulain vaikutusten arviointi on käynnissä. Lakiluonnos on tulossa kommentoille kesään mennessä.

Keskustelu

Antti Otsamo: Luonnonvarojen käytön näkökulmasta ollaan syvällä yksityiskohdissa: kuuluuko kaikki lakiin vai osa asetuksiin (mm. vanhenemisen vuoksi)? > Johanna Korpi: Hyvä kysymys. Miten saada dynaamista lainsäädäntöä aikaan? Asetuksiin soveltuvat hyvin esimerkiksi luontotyyppilistaukset, jotka elävät ajassa.

Tapani Veistola: Hyvin suunniteltu prosessi. Valmistelussa on huomannut lain rajallisuuden, rajapinnat metsä- ja vesilakin sekä MRL:ään ovat olennaisia. > Johanna Korpi: ympäristön käyttöä säädellään valtaosin muuten kuin luonnonsuojelulla. ”Tavallinen luonto” on muiden lakien alla.

Johanna Niemivuo-Lahti: Mitä tarkemmat säännökset bd-strategiaa koskien voivat olla? Miten valmisteilla oleva ilmastolaki ja luonnonsuojelulaki kohtaavat? > Johanna Korpi: vielä ei ole tartuttu tähän; tarvitaanko asetusten antamisvaltuutusta ylipäätään. Ilmastolaki: monta isoa lainsäädäntöä yhtä aikaa auki. Ilmastolaki on luonteeltaan hyvin erilainen (suunnittelua ohjaava laki). Pidetään keskustelun alla.

Tiina Vuoristo: Toimijoiden ja maanomistajien näkökulmasta tärkeää, että luonnonsuojelulaki on selkeä ja tarkkarajainen, ennakoitavuus. Tarvitaan tietoa myös soveltamisesta, miltä laki näyttää käytännön toimien kannalta

7. MTK:n Luonnon monimuotoisuusohjelma – lakimies Anna-Rosa Asikainen MTK

Anna-Rosa Asikainen esitteli MTK:n luonnon monimuotoisuusohjelmaa, jolla on kahtalaiset tavoitteet: monimuotoisuuden turvaaminen ja edistäminen. MTK:n ympäristölupaukset toimivat ohjelman pohjana. Lisäksi pohjana on MTK:n ilmasto- ja vesiohjelma, valmisteilla on myös maaperäohjelma.

Mikä toimii, mitä kohti ollaan kriittisiä? Katse omassa toiminnassa. Biodiversiteetin osalta fokuksessa ovat hyvät käytön käytännöt, kuten kohdennettu hoito ja ennallistaminen sekä vapaaehtoinen suojelu. Tavoitteena on lisätä motivaatiota, ei rajoitteita. MTK:n toiminta perustuu kumppanuuksiin. METSOa on kiittäminen nykyisestä ilmapiiristä: MTK:n kannalta laadukas neuvota on keskeistä. Metsänhoitoyhdistysten välityssopimukset METSO-ohjelmaan liittyen ovat keskeisiä.

Jokainen MTK:n jäsen voi tehdä jotain lisää. Miten motivaatiota tähän voidaan lisätä viestinnällä? Ympäristönäkökulmien huomioiminen vaatii, että toiminta on taloudellisesti vakaalla pohjalla. MTK:n työssä keskeistä on hyvien toimintamallien ja kokemusten monistaminen ja niistä viestiminen.

Keskustelu

Antti Otsamo: MTK:lla on heterogeeninen jäsenistö. Miten saatte ison viestin läpi monimuotoiselle yleisölle? Muuttuvatko strategiat toimiksi?

Tarja Haaranen: Millaista palautetta olette saaneet ohjelmasta?

> Anna-Rosa Asikainen: Ympäristöluotain-kysely (300 000 jäsentä), sosiaalinen media ei tavoita kaikkia. Paikallisuus tärkeää, tieto välittyy esim. MHY:n kautta, kun vaikkapa puukaupan yhteydessä nostetaan luontoarvojen turvaaminen esille. Samoin maataloudessa. MTK:n jäsenten teot ovat keskeisiä esim. uhanalaisuuden kehityksen kannalta.

Tapani Veistola: Miten MTK:n johto saadaan mukaan? > Anna-Rosa Asikainen: Ohjelmatyö kirkastaa oman porukan näkemystä. MTK:n jäseniltä lähtee bisnes alta, jos ei ole monimuotoisuutta. Tasapainoilu toimenpiteiden toteutuksen ja tavoitteiden kanssa.

Aino Juslén: Ohjelma vaikuttaa hyvin myönteiseltä, mutta hyväksytäänkö monimuotoisuuden heikkenemistä faktaksi? > Anna-Rosa Asikainen: Ohjelmalla on otettu kantaa tähänkin. Julkisesti on nostettu vähän esiin onnistumisia esim. uhanalaisuuden suhteen. Tämä olisi tärkeää, jotta motivaatio säilyy ja kasvaa.

Miira Riipinen: Edunvalvontajärjestöissä ei voi olla koskaan niin, että kaikki ovat samaa mieltä.

Tarja Haaranen: Keskeistä on miten viestimme asioista.

8. Muut asiat

Petri Ahlroth: SYKEssä tarvitaan lisää aikaa alatyöryhmien jäsenten nimittämiseen.

9. Seuraavat kokoukset

ke 14.4. klo 13–15 & ke 19.5. klo 13–15

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Tarja Haaranen päätti kokouksen kello 14.35

Puheenjohtaja Tarja Haaranen, ympäristöministeriö

Sihteeri Ari-Pekka Auvinen, Suomen ympäristökeskus

Jakelu: Työryhmän puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsenet, sihteerit ja pysyvät asiantuntijat.